

4 תחנות במהלך ההיסטוריה –

היעד: אחד

רעיון לסעודת משיח –

שביעי ואחרון של פסח, תשע"ז

*

[להערות והארות: מ"מ רייצס, טל' 050-4125205, דוא"ל

rizz@neto.bezeqint.net

כל הזכויות שמורות

פסח הוא חג שמחבר אותנו עם העבר המפואר שלנו. כך אמר משה רבינו לעם ישראל מיד לאחר היציאה ממצרים¹: "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים, כי בחוזק יד הוציא ה' אתכם מזה, ולא יאכל חמץ". הנקיון האביבי, השינוי הקיצוני בתפריט האוכל, המצה והמרור, החרוסת והכרפס – כולם מכוונים למטרת השימור וההנצחה של מאורע יציאת מצרים.

אפשר בהחלט לומר, שהמטרה הושגה. 'ליל הסדר', חודש האביב ומה שמסביב, מחזירים היטב בלב הילדים והנכדים את מכת דם ומכת צפרדע, פרעה הרשע ומשה הצדיק – כל אלו נחקקים עמוק בלבבות הצעירים שבעז"ה ימשיכו גם הם לחגוג את חג הפסח ולהעביר את המסורת לדורות הבאים.

העבר והעתיד – 4 נקודות חיבור

חג הפסח הוא שבעה ימים. החגיגה הגדולה היא בלילה הראשון, אבל האיסור החמור בהחזקת חמץ ואכילתו ממשיך הלאה עד מוצאי החג האחרון. צדיקי הדורות הסבירו, כי הרעיון של החג האחרון של פסח הוא לחבר אותנו עם העתיד הוורוד הצפוי לנו.

בעוד בחג הראשון אנו מתמקדים בסיפורי העבר, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים – שאירעה לפני יותר משלושת אלפי שנים – הרי זה משובח, ואילו בחג האחרון אנו מדגישים את העתיד.

ואכן, בחג האחרון אנו קוראים את 'שירת היס', את הפרשה בתורה המדברת על קריעת ים סוף. בפרשה זו משתמשת התורה בלשון עתיד – "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת". מסבירים על כך חז"ל, שיש כאן רמז בולט לשירה העתידית. נכון שהפשט הפשוט של המלים מכוון לאותה שירה ששרו בעבר, אך השימוש בלשון "ישיר" מלמד ש"משה ובני ישראל" עתידים לקום לתחיה ולשיר לקב"ה שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו.

הקשר בין העבר ובין העתיד מתבטא במנהג 'סעודת משיח', הסעודה הנאכלת לקראת סוף החג האחרון. בתחילת החג אכלנו סעודה חגיגית ועשירה כזכר לגאולה שכבר היתה, ובסוף החג אנו אוכלים סעודה כביטוי

---

¹. בא יג, ב.

לאמונה שלנו בגאולה שעתידה לבוא (ומכיון שהיא עדיין לא הגיעה בפועל, לכן הסעודה צנועה יותר מסעודת ליל הסדר... את המטעמים האמיתיים שומרים לבוא הגאולה בפועל).

נוהגים גם בסעודה זו לשתות 'ארבע כוסות', כשם ששותים בסעודת 'ליל הסדר'. כשם שהגאולה ממצרים היתה בעלת 'ארבע לשונות של גאולה' - והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי - כך הגאולה העתידה יש בה ארבע לשונות. כך מתנבא יחזקאל הנביא²: "והוצאתים מן העמים, וקבצתים מן הארצות, והביאותים אל אדמתם, ורעיתים אל הרי ישראל".

אך בשונה מה'ארבע כוסות' של ליל הסדר שלכל אחד מהם תיקנו ברכה (על הכוס הראשונה מברכים את ה'יקידוש', על השנייה ברכת 'גאל ישראל', על השלישית ברכת המזון ועל הרביעית 'ברכת השיר'), כאן לא תיקנו לנו נוסח מיוחד לאמירה על כל כוס. השאירו לנו את הבחירה.

נציע כאן 4 תחנות במהלך ההיסטוריה המתקשרות עם הגאולה העתידה; נחבר את 4 הכוסות עם 4 מעשים שכבר אירעו בעבר – אך הם מתחברים חזק עם העתיד.

תחנה ראשונה: בראשית

ההיסטוריה מתחילה במלים המוכרות לכולנו. זהו הפסוק הראשון בתנ"ך, שגם אומות העולם מכירים בקדושתו: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ".

העובדה שהתורה פותחת דוקא במלה "בראשית" אינה מקרית כמובן, ואכן חכמי ישראל במהלך הדורות גילו כיצד מלה זו צופנת בתוכה רמזים נפלאים וסודות עצומים³.

לפחות שנים מתוך הרמזים הללו מובילים אותנו אל הגאולה ואל בנין בית המקדש.

כך מוסבר כי אותיות המלה "בראשית" מרכיבים את שתי המלים "בית ראש": המטרה המרכזית של הקב"ה בבריאת העולם כולו היא להגיע בסופו של דבר להקמת "בית" שבו ישרה את שכינתו – בית המקדש. כך שבית המקדש הוא ה"ראש" והשיא שאליו מכוונת הבריאה כולה.

(לחיים, לחיים! כוס ראשונה... ניגון "שיבנה בית המקדש"...)

² לד, יג.

³ ראה ב"בעל הטורים" בתחילת התורה, וכן במה שליקט בספר "תורה שלימה".

עוד שתי מלים שמסתתרות באותיות המלה "בראשית" נשמעות ברגע הראשון מוזרות - "ברא תיש"! הכוונה היא כך:

כאשר הלך אברהם אבינו ועקד את יצחק בנו כקרבן עולה, קיבל לפתע הוראה על ידי המלאך "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעשה לו מאומה". אז הופיעה מול עיניו של אברהם דמות של איל, ואותו שחט אברהם והעלה כקרבן במקום בנו.

איל זה – הנקרא גם בשם "תיש" - הוא יצירה מיוחדת של הקב"ה, והוא התקדש בעם ישראל כ"אילו של יצחק". בחלקי גופו של "תיש" יחודי זה נעשו שימושים חשובים מאוד, כשהבולטים שבהם הם קרניו של האיל:

אחד מהם שימש "שופר" שהשמיע קול גדול בעת מעמד הר סיני, והשני הוא ה"שופר גדול" שעליו נאמר "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים".

כבר במלה הראשונה של ההיסטוריה – "בראשית" – אנו רואים כי המטרה הסופית היא להגיע אל אחרית הימים, ולשם כך ברא הקב"ה מלכתחילה "תיש" מיוחד שבקשר אליו אנו מתפללים בכל יום: "יתקע בשופר גדול לחרותנו"!

תחנה שניה: בארות המים

הזכרנו את יצחק אבינו שעמד להיות קרבן לה' בעת המעמד נורא ההוד של העקידה. היה זה בהר המוריה, אותו 'הר הבית' שבו בחר הקב"ה לבנין בית המקדש.

יצחק המשיך לחיות (לאחר שהאיל שימש לו תחליף), וזכה לאריכות ימים בלתי רגילה – שנות חייו הגיעו למספר 180, עשר פעמים ח"י. מעניין שהתורה אינה מרחיבה במאורעות חייו של יצחק, ויחסית לשנות חייו הרבות מסופר עליו מעט מאוד.

אחד מהפרטים הבולטים שהתורה כן מספרת על יצחק, הוא על עיסוקו בחפירת בארות מים (אגב, אם 'נפתח' את המלה "מים" ונכתוב את אותיותיה במילואם – כלומר: **מם יוד מם** – נקבל גימטריא של 180 בדיוק, מספר שנותיו של יצחק, כאמור). ובענין זה התורה מרחיבה ונכנסת לפרטים⁴:

⁴. מתוך פרשת תולדות כו, יט ואילך.

"ויחפרו עבדי יצחק בנחל, וימצאו שם באר מים חיים. ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים, ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו. ויחפרו באר אחרת, ויריבו גם עליה, ויקרא שמה שטנה. ויעתק משם ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה, ויקרא שמה רחובות, ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ".

למה בחרה התורה לספר לנו זאת? וכי מה זה כל כך משנה כמה בארות חפר יצחק ואיך קראו להם?

מגלה לנו הפרשן הגדול רבי משה בן נחמן (הרמב"ן), שמעשים 'תמימים' אלו מהווים 'תוכנית אסטרטגית' לעתידו של עם ישראל:

"יספר הכתוב ויאריך בענין הבארות, ואין בפשוטי הסיפור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק.. אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו, כי בא להודיע דברי עתיד.

באר המים ירמוז לבית האלקים אשר יעשו בניו של יצחק: קרא הראשון 'עשק' - ירמוז לבית הראשון אשר 'התעסקו' עמנו ועשו אתנו כמה מחלוקות וכמה מלחמות עד שהחריבוהו; והשני קרא שמה 'שטנה' - שכתוב בו 'ובמלכות אחשורוש בתחילת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים', וכל ימיו היו לנו לשטן עד שהחריבוהו וגלינו ממנו גלות רעה; והשלישי קרא 'רחובות' - הוא הבית העתיד שיבנה במהרה בימינו, והוא יעשה בלא ריב ומסה, והא-ל ירחיב את גבולנו..."

יצחק אבינו, לפני קרוב לארבעת אלפים שנה, עסק בתכנון בית המקדש השלישי שאנו מצפים לבנינו. זהו הרעיון של הבאר השלישית שחפר, וקרא שמה "רחובות" - או אז תהיה לנו חירות אמיתית והרחבה גדולה בכל.

(לחיים, לחיים! כוס שניה... ניגון "והיה ביום ההוא.. והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים")

תחנה שלישית: במעמקי ההר

נמשיך הלאה במסענו ההיסטורי. נכדיו של יצחק ירדו למצרים, יצאו ממנה והגיעו לבסוף לארץ ישראל. בתוך ארץ ישראל עצמה המשיך העם היהודי להתקדם ולהתעלות, עד שהגיע לשיא פריחתו בימיהם של המלכים האדירים - דוד ושלמה, שהביאו את ממלכת ישראל לשלימות מקסימלית הן במובן הפיזי והן במובן הרוחני.

ואכן, הזמן שבו בנה שלמה המלך את בית המקדש הראשון נחשב הזמן המאושר ביותר לעם ישראל בכל תולדותיו. באותו זמן עם ישראל ישב לבטח בארצו, איש תחת גפנו ותחת תאנתו; הגויים מסביב

כיבדו את עם ישראל, ולא היו כל הפרעות לחיים טובים ומאושרים; היו אז נביאים וחכמים גדולים, ובראשם שלמה המלך עצמו "החכם מכל אדם".

ואף על פי כן, כשבא שלמה לבנות את בית המקדש, הבית הראשון – הוא ידע שהבית הזה ייחרב בסוף. שלמה הבין כי בן-אדם, גדול ככל שיהיה, הוא מוגבל; כיון שבית המקדש נבנה בכוחות אנושיים – סופו להיחרב, הוא לא יישאר לנצח, וכמו שבאמת קרה.

שלמה בונה את בית המקדש, רואה בעיני רוחו את חורבנו, ויחד עם זה הוא גם צופה לעתיד הרחוק, לימים טובים יותר. מה עושה שלמה? הבה ונראה את הדברים בלשון המורה הגדול, הרמב"ם⁵:

"בעת שבנה שלמה את הבית, ידע שסופו להיחרב – בנה מקום לגנוז בו הארון למטה, במטמוניות עמוקות ועקלקלות".

שלמה דאג 'לבטח' את ארון הברית, החפץ המקודש ביותר בעולם שבתוכו נמצאים שני לוחות הברית שקיבל משה רבינו מהקב"ה, והכין במעמקי ההר 'מרתף' מיוחד שבו ייגנו הארון; מי שהשתמש במרתף זה בפועל היה יאשיהו המלך, מצאצאיו של שלמה שמלך בירושלים לאחר כ-400 שנה. הוא הבין שחורבן הבית קרב ובא, ודאג לכך שהארון ייגנו במקום המתאים לו ושם יחכה למלך המשיח שיבוא ויגלה אותו מתוך מחבואו.

אם נחשוב קצת על התהליך, נראה כאן את ההשקפה היהודית על כל תהליך הגלות והגאולה, המשלבת הכרה במציאות הריאלית הכואבת לפעמים – עם אופטימיות ואמונה חזקה. מצד אחד אין לנו בית מקדש, כבר קרוב לאלפיים שנה שהוא חרב; ומצד שני הישפיץ של בית המקדש מעולם לא זז: ארון הברית נמצא כבר בתוך הר הבית באותו מקום שהכין לו שלמה המלך (זו גם הסיבה שגם כיום הר הבית קדוש ואסור להיכנס אליו סתם כך – משום שהארון נמצא בתוכו).

כשירד במהרה בימינו בית המקדש השלישי מן השמים – הוא יתחרב עם הארון שיממתין לו במעמקי ההר, ובכך יוצר החיבור המושלם בין העבר לעתיד, בין משה רבינו שהכין את הארון, שלמה המלך שקידש את הר הבית והכין מקום מסתור לארון, ומלך המשיח שישלים את המשימה ויכונן את הבית השלישי בצורה מושלמת.

(ועד שזה יקרה נאמר עוד קצת "לחיים!" כל אחד ישתה כוס שלישית... "ושמחת בחגך")

⁵. הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א.

תחנה רביעית: בהרי הקרפטים

ימיו של שלמה המלך היו, כמו שהזכרנו, המאושרים ביותר בעברנו. הירידה בדרגה של עם ישראל התחילה מיד לאחר פטירתו של שלמה המלך, כאשר חלה מחלוקת גדולה בתוך עם ישראל והוא התפצל לשנים.

לא ניכנס כאן לכל הפרטים במחלוקת כאובה זו, אך למעשה מחלוקת זו כוונה משמים והיתה על כך נבואה שניבא נביא גדול ומפורסם שנקרא בשם 'אחיה השילוני', על שם עירו שילה. נביא זה פגש את ירבעם בן נבט עוד בחיי שלמה המלך, ולנגד עיניו קרע בגד חדש לשנים עשר קרעים, ואמר לו כך⁶:

"קח לך עשרה קרעים, כי כה אמר ה' אלוקי ישראל, הנני קורע את הממלכה מיד שלמה, ונתתי לך את עשרה השבטים".

כך אכן קרה – לאחר פטירתו של שלמה המלך התגלגלו הדברים כך שעם ישראל התפצל, רק השבטים יהודה ובנימין נשארו נאמנים לשושלת בית דוד שמרכזה בירושלים, ואילו יתר עשרת השבטים ניהלו ממלכה נפרדת בראשותו של ירבעם בן נבט. פיצול זה הביא לתוצאות הרות אסון, משום שרוב העם – בראשותו של ירבעם – נמנע מלעלות לבית המקדש שהיה בשטחה של מלכות בית דוד, ובסופו של דבר חלה הידרדרות קשה עד לגלות.

ואכן, אחת מהנבואות המפורסמות של יחזקאל על אחרית הימים, מדברת על האחדות שתהיה אז בין שתי הממלכות היריבות⁷: "ומלך אחד יהיה לכולם למלך, ולא יהיו עוד לשני גויים, ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד". זהו איפוא אחד מתפקידיו המרכזיים של מלך המשיח – לאחד את עם ישראל כגוף אחד.

הדמות הבולטת שנשלחה מן השמים כדי להכין את עם ישראל לאחדות זו הוא רבי ישראל הבעל-שם-טוב. הבעל-שם-טוב, שאורו זרח בעולם לפני כשלוש מאות שנה ותורתו הולכת ומתפשטת על ידי תלמידיו ותלמידי תלמידיו, הנחיל את דרך החסידות שבה ניתן דגש רב על הנשמה האלוקית המאחדת בין כל היהודים באשר הם, ובכך מהווה הכנה ישירה לגאולה השלימה.

וכאן יש דבר מעניין: מי היה מורו של הבעל-שם-טוב? מי לימד אותו והדריך אותו? – היה זה אותו נביא, אחיה השילוני, שנשלח מן השמים

⁶ מלכים-א יא, לא.

⁷ יחזקאל לז, כב.

כדי ללמד את הבעל-שם-טוב ולהורות לו את דרכו היחודית. ובכך בעצם אירעה סגירת מעגל⁸:

אותו נביא גדול, אחיה השילוני, שעל ידו התגלגלה גזירת הפירוד והפיצול שהביאה לגלות – הוא שהיה רבו של הבעל-שם-טוב, שהורה את דרך האחדות המביאה לגאולה.

ולמעשה, אחיה השילוני הוא גם זה שהיה רבו של אליהו הנביא, ואכן הקשר של אליהו הנביא לגאולה אינו דורש הסבר מיוחד. נוסף אומץ בהליכה בדרכו של הבעל-שם-טוב (שהוא גם זה שייסד את הסעודה הזו של 'סעודת משיח'), ועל ידי זה נזכה בקרוב לבואו של אליהו הנביא והוא יבשר לנו בשורות טובות, ישועות ונחמות.

(“לחיים ולברכה!” כוס רביעית... “אימתי קאתי מר, לכשיפוצו מעיינותיך חוצה”)

---

⁸. ראה לקוטי שיחות חלק ב ע' 512.